

**XIV. ULUSAL EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
28-30 EYLÜL 2005 DENİZLİ**

**CİLT I
KONGRE KİTABI**

EDİTÖR

Prof. Dr. Hüseyin KIRAN

EDİTÖR YARDIMCILARI

Doç. Dr. Sadettin SARI

Yrd. Doç. Dr. İzzet KARA

Yrd. Doç. Dr. Şahin KAPIKIRAN

Yrd. Doç. Dr. Ali Rıza ERDEM

KONGRE BAŐKANI

Prof. Dr. Hasan KAZDAĐLI (Pamukkale Üniversitesi Rektörü)

KONGRE DÜZENLEME KURULU BAŐKANI

Prof. Dr. Hüseyin KIRAN (Eğitim Fakóltesi Dekanı)

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĐEN

Yrd. Dođ. Dr. Emel SARITAŐ

Prof. Dr. Hayrettin AKYILDIZ

Yrd. Dođ. Dr. Birsen DOĐAN

Prof. Dr. Ahmet DUMAN

Yrd. Dođ. Dr. Necla KAPIKIRAN

Yrd. Dođ. Dr. Metin YAŐAR

Yrd. Dođ. Dr. İzzet Baki KARAOĐLU

Yrd. Dođ. Dr. Esin TURAN GÜLLAÇ

Yrd. Dođ. Dr. Mustafa BULUŐ

Yrd. Dođ. Dr. Muharrem ÖK

Yrd. Dođ. Dr. Nesrin İŐIKOĐLU

Yrd. Dođ. Dr. Muammer KUNT

Yrd. Dođ. Dr. Ramazan BAŐTÜRK

Yrd. Dođ. Dr. Meral URAS

Yrd. Dođ. Dr. Nilüfer KAHRAMAN

Yrd. Dođ. Dr. Sevgi KÜÇÜKER

Yrd. Dođ. Dr. Erdinç DURU

Yrd. Dođ. Dr. Hülya ÇERMİK

Yrd. Dođ. Dr. Abdurrahman ŞAHİN

Yrd. Dođ. Dr. İzzet KARA

Yrd. Dođ. Dr. Ali Rıza ERDEM

Yrd. Dođ. Dr. Şahin KAPIKIRAN

SEKRETERYA

Yrd. Dođ. Dr. Şahin KAPIKIRAN

Yrd. Dođ. Dr. Ali Rıza ERDEM

Yrd. Dođ. Dr. İzzet KARA

XIV. ULUSAL EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ BİLİM KURULU

Prof Dr Adil Türkođlu	Çukurova Üniversitesi	Prof Dr Münire Erden	Yıldız Üniversitesi
Prof Dr Nuray Senemođlu	Hacettepe Üniversitesi	Prof Dr. Hüseyin Alkan	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof Dr Abdurrahman Tanrıöđen	Pamukkale Üniversitesi	Prof Dr Cahit Kavcar	Ankara Üniversitesi
Prof Dr Őule Erçetin	Hacettepe Üniversitesi	Prof Dr Sedat Sever	Ankara Üniversitesi
Prof Dr Ata TezbaŐaran	Hacettepe Üniversitesi	Prof Dr Cemil Öztürk	Marmara Üniversitesi
Prof Dr Bülbin Sucuođlu	Ankara Üniversitesi	Prof Dr Ömer Geban	ODTU
Prof Dr Hayrettin Akyıldız	Pamukkale Üniversitesi	Prof Dr Ali Baykal	Bogaziçi Üniversitesi
Prof Dr Binnur YeŐilyaprak	Ankara Üniversitesi	Prof Dr Gökay Yıldız	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof Dr Figen Çök	Ankara Üniversitesi	Prof Dr Caner Açıkada	Hacettepe Üniversitesi
Prof Dr Petek AŞkar	Hacettepe Üniversitesi	Prof Dr Özcan Demirel	Hacettepe Üniversitesi
Prof Dr Ahmet Duman	Cumhuriyet Üniversitesi	Doç Dr Selahattin Gelbal	Hacettepe Üniversitesi
Prof Dr Meral Uysal	Ankara Üniversitesi	Doç Dr Hafize Keser	Ankara Üniversitesi
Prof Dr Fatma Gök	Bogaziçi Üniversitesi	Doç Dr Gelengül Haktanır	Ankara Üniversitesi
Prof Dr Esra Ömerođlu	Gazi Üniversitesi	Doç Dr Sinan Olkun	Ankara Üniversitesi
Prof Dr Mualla Bilgin Aksu	İnönü Üniversitesi	Doç Dr AyŐe Çakır İlhan	Ankara Üniversitesi
Prof Dr Semra Ünal	Marmara Üniversitesi		

BİLGISAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN BİLGISAYARA YÖNELİK ÖZ-YETERLİK ALGILARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Yrd. Doç. Dr. Süleyman Sadi SEFEROĞLU, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, sadi@hacettepe.edu.tr, Web: <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~sadi/>

Özet: Bu çalışmada Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü öğrencilerinin bilgisayar öz-yeterlik algıları incelenmiştir. Çalışma grubu BÖTE Bölümünün 4. sınıfındaki 54 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada, veri toplama aracı olarak bir anket ve "Bilgisayar Öz-yeterlik Algısı" ölçeği kullanılmıştır.

Çalışmada, öğrencilerin öz-yeterlik algılarının yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bulgulara göre öz-yeterlik algısı yüksek olan öğrencilerin kendilerine ait bilgisayarlarının olduğu, bilgisayarı 5 yıldan daha fazla bir süredir kullandığı, bilgisayarı her gün birkaç saat kullandığı, İnternet kaynaklarına sıklıkla baş vurduğu ve bilgisayar kullanmayı üniversitede aldığı derslerde öğrendiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara bakılarak bilgisayarın etkili bir şekilde kullanımını sağlamak amacıyla öğrenciler için uygun ortamların yaratılması gerektiği söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Bilgi teknolojileri, bilgisayar kullanımı, öğretmen adayları, öz-yeterlik algısı.

Abstract: The aim of this study was to examine the perceptions of students at the Department of Computer Education and Instructional Technology (CEIT) regarding their self-efficacy. The study group consisted of 54 students from senior students of CEIT Department. Data collection was done through a survey questionnaire and the "Computer Self Efficacy" scale developed by Aşkar and Umay (2001). The results indicate that students' level of computer self efficacy is high. It can be concluded that for effective use of computers it is essential that necessary conditions are provided.

Keywords: Computer usage, self-efficacy, student teachers, use of information technologies.

GİRİŞ

Günümüzde hem bilgi kapsamı, hem de teknolojik gelişmeler büyük bir hızla değişmekte ve yayılmaktadır. Bilginin bu kadar hızlı bir şekilde çoğalmasının arkasında bilgi teknolojileri alanında gerçekleşen yenilikler bulunmaktadır. Bilgi teknolojilerinin kullanımı öğrenme-öğretme süreçlerini derinden etkilemektedir. Basılı materyallerdeki gelişmelerin öğretimi etkilemesinde olduğu gibi bilgi teknolojileri de öğretim teknolojilerinde kökten bir değişimi temsil etmektedir.

Bilgi teknolojilerinde gerçekleşen yeniliklerin farklı alanlarda çeşitli yansımaları olmaktadır. Eğitim alanında da bunun yansımaları programlarda kendisini göstermiştir. Son yıllarda bilgi teknolojilerini temele alan öğretim programlarında önemli ölçüde artış gözlenmektedir. Örneğin, teknolojik gelişmelere paralel olarak öğretim teknolojileri alanındaki yetişmiş insan gücüne duyulan gereksinimin bir sonucu olarak Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) Bölümleri açılmıştır. Yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim öğretim ortamlarında etkili kullanımı BÖTE öğrencilerinin çalışma alanını oluşturmaktadır. Eğitim kurumlarımızda bilgi teknolojilerinin etkili kullanılabilmesinde BÖTE bölümü mezunları anahtar konumda bulunmaktadır. BÖTE bölümü öğrencilerinin bilgisayarla ilgili öz-yeterlik algılarının ise teknoloji kullanımlarıyla ilgili yeterliklerinde rolü olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada BÖTE Bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma durumlarına, öz-yeterlik algılarına ve bilgisayar kullanma durumları ile öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Öz-Yeterlik Nedir?

Öz-yeterlik, Sosyal Bilişsel Kuramın önemli değişkenlerinden biridir. Sosyal Bilişsel Kuramcılara göre bireyin öz-yeterlik algısı bireylerin yaptıkları seçimleri, bir işi başarmada harcadıkları çabayı ve yaşadıkları endişe derecesini güçlü biçimde etkilemektedir. Öz-yeterlik konusundaki yoğun çalışmalarıyla bilinen Bandura (1997), öz-yeterlik algısını bireyin, belli bir performans göstermek için gerekli etkinlikleri düzenleyip, yerine getirme kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısı olarak tanımlamaktadır. Bandura, güçlü bir öz-yeterliğin bireylerin başarılı olmalarını ve mutluluklarını olumlu yönde etkilediğini ileri sürmektedir. Bandura'ya göre öz-yeterliği güçlü olan bireyler yani kendi yetenekleriyle ilgili özgüveni olan bireyler zor bir görevle karşı karşıya kaldıklarında bu durumdan kaçmak yerine duruma, üstesinden gelmesi gereken bir iş olarak yaklaşmaktadırlar. Bu öz-yeterlik inancı açıkça akademik performansı etkilemektedir (Cooper ve Robinson, 1991; Lent, Brown ve Larkin, 1984).

Sosyal psikoloji alanında geliştirilmiş bir kavram olan öz-yeterliğin mühendislik (Lent ve Brown, 2005), matematik (Fouad ve Smith, 1996), okuma (Shell, Murphy ve Bruning, 1989) ve bilgisayar kullanımı (Cassidy ve Eachus, 2002) gibi pek çok alana uyarlandığı ve farklı disiplinlerde kullanıldığı görülmektedir. Örneğin Compeau ve Higgins (1995) tarafından "bireyin bilgisayar kullanma becerilerine ilişkin yargısı" olarak tanımlanan bilgisayar öz-yeterlik algısı da öz-yeterlik kavramının uyarlamalarından biridir. Bilgisayar öz-yeterliği;

- Bireyin bilgisayarı kullanıp kullanmama durumunu (Hill, Smith ve Mann, 1987),
- Bilgisayar kullanma sıklığını (Compeau ve Higgins, 1995),
- Bilgisayar deneyimini (Cassidy ve Eachus, 2002) ve
- Akademik performansını (Smith, 2001) etkilemektedir.

Bilgisayar öz-yeterlik algısı üzerinde yapılan çalışmalar, bilgisayar öz-yeterlik algısı yüksek olan bireylerin bilgisayara ilişkin etkinliklere katılmada daha istekli olduklarını ve bu tür çalışmalardan beklentilerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu bireyler bilgisayar konusunda her hangi bir güçlükle karşılaştıklarında söz konusu güçlüğü üstesinden daha kolay gelebilmektedirler (Usluel ve Seferoğlu, 2003).

PROBLEM

Bu çalışmada BÖTE Bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma durumları, öz-yeterlik algıları ve bilgisayar kullanma durumları ile bilgisayar öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma durumları nedir?
2. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin öz-yeterlik algıları nasıldır?
3. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin öz-yeterlik algıları ile çeşitli değişkenler arasında nasıl bir ilişki vardır?

YÖNTEM

Bu araştırma, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanım durumları ve bilgisayarla ilgili öz-yeterlik algılarını incelemeye yönelik betimsel bir araştırmadır.

Çalışma Grubu

Çalışma Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü 4. sınıfındaki 54 öğrenciyi kapsamaktadır. Öğrencilerin cinsiyet ve mezun olunan lise türüne göre dağılımı Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyet Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kadın	16	29,6
Erkek	38	70,4
Toplam	54	100,0

Tablo 2: Katılımcıların Mezun Olunan Lise Türüne Göre Dağılımı

Okul Türleri	n	%
Endüstri Meslek Lisesi	10	18,5
Teknik Lise	9	16,7
Anadolu Meslek Lisesi	9	16,7
Anadolu Teknik Lisesi	5	9,3
Düz lise	4	7,4
Süper Lise	6	11,2
Anadolu Lisesi	7	13,0
Özel Fen Lisesi	2	3,7
Anadolu Öğretmen Lisesi	2	3,7
Toplam	54	100,0

Tablo 1, Tablo 2'deki verilere göre katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılıma bakıldığında %30'nun bayan, %70'nin de erkek olduğu, mezun olunan lisenin de ağırlıklı olarak meslek lisesi olduğu anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada iki ölçek kullanılmıştır. Bunlar, öğrencilerin kişisel bilgileri, bilgisayar kullanma, erişim ve kullanım sıklığına ilişkin anketle, Aşkar ve Umay (2001) tarafından geliştirilen "Bilgisayar Öz-yeterlik Algısı" ölçeğidir. Bilgisayar öz-yeterlik ölçeği 17 maddeden oluşmaktadır. "Hiçbir zaman, ara sıra, bazen, çoğunlukla, her zaman" şeklinde 5'li Likert tipine uygun olarak hazırlanan ölçeğin güvenirlik katsayısı 0.70'dir.

Verilerin Çözümlemesi

Veriler çözümlenirken, yüzde, frekans ve aritmetik ortalama hesaplanmış ve ayrıca tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Öğrencilerin bilgisayar kullanma durumlarına ilişkin verilerin çözümlenmesinde yüzde ve frekans kullanılmıştır. Öğrencilerin bilgisayara ilişkin öz-yeterlik algısı hesaplanırken, yanıtlar 5'li likert tipine uygun olarak puanlanmıştır. Olumlu maddeler için "her zaman-5, çoğunlukla-4, bazen-3, ara sıra-2, hiçbir zaman-1" olacak şekilde; olumsuz maddelerde "her zaman-1".... "hiçbir zaman-5" olacak şekilde tersine puanlanarak, aritmetik ortalaması 3,5 ve üzerinde olanların öz-yeterlik algısı yüksek; 2,5 ve altında olanların öz-yeterlik algısı düşük olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerin öz-yeterlik algıları ile bilgisayar kullanma durumlarının karşılaştırılması için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmanın bulguları 3 temel soru temel alınarak incelenmiştir.

1. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma durumları nedir?
2. Bu sorunun yanıtına ilişkin bulgular verilirken BÖTE Bölümü öğrencilerinin bilgisayara erişim koşulları, bilgisayar kullanımıyla ilgili deneyimi, bilgisayarı ve İnternet kaynaklarını kullanım sıklığı ve bilgisayar kullanmayı nasıl öğrendiklerine ilişkin sorulara verdikleri yanıtlar incelenmiştir.
3. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin öz-yeterlik algıları nasıldır?
4. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin öz-yeterlik algıları ile çeşitli değişkenler arasında nasıl bir ilişki vardır?

Bu ilişkiler incelenirken; “cinsiyet, mezun olunan lise türü, bilgisayar kullanma süresi, bilgisayar kullanma sıklığı, İnternet kullanma sıklığı” ile “öz-yeterlik algısı” arasında nasıl bir ilişki olduğuna bakılmıştır.

1- Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma durumları nedir?**a- Bilgisayara erişim durumu:****Tablo 3:** Bilgisayara Erişim Durumuyla İlgili Dağılım

	n	%
Evde - Yurtta kendime ait bilgisayarım var	41	75,9
Sadece üniversite laboratuvarını kullanıyorum	5	9,3
Aile bireyleri (arkadaşım) ile paylaştığım bilgisayarım var	5	9,3

Tablo 3'teki veriler katılımcıların büyük çoğunluğunun kendilerine ait bir bilgisayarının olduğunu göstermektedir. Bu bulgudan katılımcıların bilgisayara kolayca erişimlerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4: İnternet'e Erişim Durumuyla İlgili Dağılım

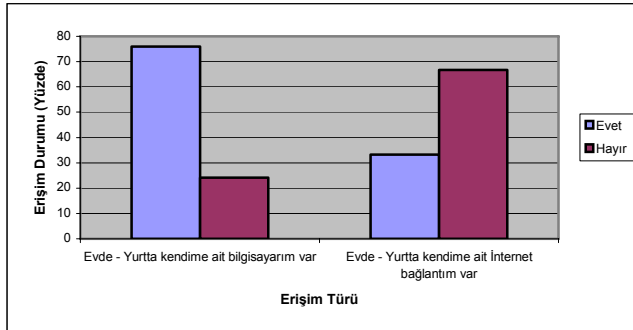
	n	%
Evde - Yurtta kendime ait İnternet bağlantım var	18	33,3
Üniversite laboratuvarını kullanıyorum	23	42,6
İnternet kafeleri kullanıyorum	26	48,1

Tablo 4'teki İnternet'e erişim durumuyla ilgili verilerden katılımcıların İnternet'e erişim için ev-yurt en az, internet kafeler en sık başvurdukları yer olduğu görülmektedir. Yanıtlardan katılımcıların İnternet'e erişim için değişik kaynaklara başvurdukları anlaşılmaktadır. Evde ve üniversite laboratuvarlarında yeterli süre bağlantı kuramayan öğrenciler internet kafelere başvurmaktadırlar. Bu bulgudan İnternet kaynaklarına erişimlerinin tek yolda yoğunlaşmayarak çeşitli seçeneklere dağıldığı ve bu durumun bulunulan ortamdan kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 5'e bakıldığında bunun nedeni anlaşılmaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu evinde-yurdunda bir bilgisayara sahip oldukları ancak İnternet bağlantısı konusunda sıkıntılar yaşadıkları gözlenmektedir. Açık uçlu sorulara verilen yanıtlarda “teknolojinin kullanımının önündeki en önemli engel olarak gösterdikleri” maddi olanaksızlıkların bu duruma yol açtığı söylenebilir.

Tablo 5: Bilgisayara ve İnternet Bağlantısına Erişim Durumuna Göre Dağılım

	Evde - Yurtta kendime ait bilgisayarım var		Evde - Yurtta kendime ait İnternet bağlantım var	
	n	%	n	%
Evet	41	75,9	18	33,3
Hayır	13	24,1	36	66,7
Toplam	54	100,0	54	100,0

Grafik 1: Bilgisayara ve İnternet bağlantısına erişim durumuna göre dağılım

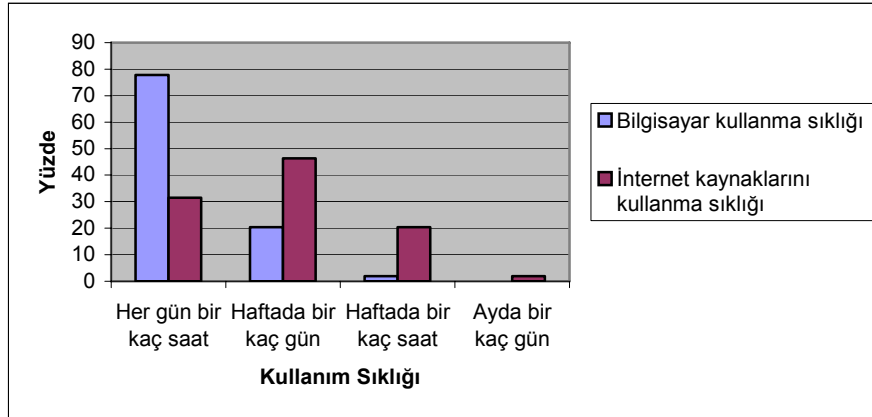
b- Katılımcıların bilgisayar kullanmadaki deneyimi:**Tablo 6:** Bilgisayar Kullanma Süresi

	n	%
2-3 Yıl	7	13,0
4-5 Yıl	16	29,6
5 Yıl ve üstü	31	57,4
Toplam	54	100,0

Katılımcıların BÖTE Bölümü son sınıf öğrencileri oldukları düşünüldüğünde Tablo 6'daki dağılım anlamlı olmakta ancak küçük de olsa küçük bir grubun bilgisayar kullanma deneyimlerini 2-3 yıl şeklinde belirtmiş olmaları dikkat çekicidir. Bu öğrencilerin, öğrenciliklerinin ilk 1 veya 2 yılında kendilerine ait bir bilgisayarlarının olmayışı yol açmış olabilir. Açık uçlu sorulara verilen yanıtlarda "teknolojinin kullanımının önündeki en önemli engel olarak" maddi olanaksızlıkları belirten öğrencilerin ilk yıllarında kendilerine bir bilgisayar alacak güçleri olmamış olabilir. Ayrıca Tablo 3'te görüldüğü gibi "sadece üniversite laboratuvarını kullanan" %9,3'lük bir grubun bu tercihlerine bilgisayar alabilecek maddi güçlerinin olmayışı neden olmuş olabilir. Kendi bilgisayarını olmayan öğrencilerin bilgisayar deneyimleri de doğal olarak kısıtlı olacaktır.

c- Katılımcıların Bilgisayarı ve İnternet kaynaklarını kullanma sıklığı:**Tablo 7:** Bilgisayarı ve İnternet Kaynaklarını Kullanma Sıklığına Göre Dağılım

Kullanım Sıklığı	Bilgisayar kullanma sıklığı		İnternet kaynaklarını kullanma sıklığı	
	f	%	f	%
Her gün bir kaç saat	42	77,8	17	31,5
Haftada bir kaç gün	11	20,4	25	46,3
Haftada bir kaç saat	1	1,9	11	20,4
Ayda bir kaç gün	0	0	1	1,9
Toplam	54	100,0	54	100,0

Grafik 2: Bilgisayara ve İnternet kaynaklarını kullanma sıklığına göre dağılım

Bu çalışmanın katılımcıları olan BÖTE Bölümü öğrencileri programları gereğince aldıkları derlerde yoğun bir şekilde bilgisayar kullanmakta ve İnternet'e bağlanmaktadır. Bu nedenle de bilgisayarı "her gün birkaç saat kullanım" belirgin bir şekilde (bakınız Grafik 6) göze çarpmaktadır. Ancak İnternet kullanımı için aynı durum söz konusu değildir. Bu durum bölüm laboratuvarı dışında İnternet bağlantılarının yeterli olmayışıyla açıklanabilir. Öte yandan öğrencilerin bilgisayara ve İnternet'e erişim durumları (Tablo 5) ile kullanım sıklıklarının bir paralellik taşıdığı gözlenmektedir. Yönelimsel ve finansal nedenlerden dolayı laboratuvarların uzun süreli açık olmayışı bu sonucu doğuruyor olabilir. Burada, alan yazında da (Hammond ve diğerleri, 1992) belirtildiği gibi teknoloji kullanımı konusunda sağlanan destek teknolojinin kullanımı yerine teknolojinin kendisine odaklanmaktadır.

d- Katılımcıların bilgisayar kullanmayı öğrenme yolları:**Tablo 8:** Bilgisayar Kullanmayı Öğrenme Durumuyla İlgili Dağılım

	n	%
Öğrenciliğimde (üniversite) aldığım derslerde öğrendim	31	57,4
Öğrenciliğimde (lisede) aldığım derslerde öğrendim	24	44,4
Tamamen deneme-yanılma yoluyla kendi kendime öğrendim	15	27,8
Çevremdeki arkadaşlarımdan öğrendim	9	16,7
Kitaplara başvurarak kendi kendime öğrendim	8	14,8
Özel bilgisayar kursuna katıldım	3	5,6
Lisede/Üniversitedeki bir kursa katıldım	1	1,9

Öğrencilerin bilgisayar kullanmayı, başka bir ifadeyle ihtiyaç duydukları bilgisayar becerilerini nasıl kazandıklarına ilişkin soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında, yanıtların “öğrencilik sırasında alınan dersler”de yoğunlaştığı gözlenmektedir. Öğrencilerin önemli bir bölümü bu becerilerin bir kısmını lisede kazandığını belirtmektedir. Meslek liselerinde çeşitli düzeylerde bilgisayar dersleri verilmektedir. Bu çalışmadaki katılımcıların önemli bir bölümünün meslek lisesi mezunu olduğu düşünülürse bu dağılımın normal olduğu düşünülebilir.

Hammond ve diğerlerinin (1992) de İngiltere’de yaptıkları araştırmada saptadıkları gibi bilgi teknolojileri (özelde bilgisayarlar) konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmayan bireyler bu teknolojilerden gereği gibi yararlanamamaktadırlar. Bu çalışmaya katılanların bilgisayar kullanmayı öğrenme ve bilgisayarı kullanma konusunda bir sıkıntılı olmadığı anlaşılmaktadır.

2- Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin öz-yeterlik algıları nasıldır?**Tablo 9:** Öğrencilerin Öz-Yeterlik Algılarıyla İlgili Dağılım

Öz-Yeterlik Maddeleri	Yönü	\bar{X}	SK
6- Bilgisayar kullanırken yanlış bir şey yapacağım /tuşa basacağım korkusunu taşıyorum.	-	4,74	,620
17- Bilgisayarda geçirdiğim zamanların büyük bölümü kayıp sayılır.	-	4,48	,926
3- Yeterince uğraşırsam bilgisayarla ilgili sorunları çözebilirim	+	4,33	,673
16- Bilgisayarda ani bir sorunla karşılaştığımda telaşa kapılıyorum.	-	4,22	,861
5- Bilgisayarda her türlü yazıyı yazmak benim için basittir.	+	4,09	,896
8- Bilgisayarda çalışırken sinirli oluyorum.	-	4,07	,866
7- Bilgisayara tam olarak hakim olmanın benim için imkansız olduğuna inanmışımdır.	-	3,96	1,081
9- Bilgisayarlar beni olmadık bir yerde, ortada bırakıyor.	-	3,91	,759
15- Bilgisayarı etkin olarak kullanabildiğimi düşünüyorum.	+	3,76	1,063
4- Bilgisayarda yeni bir durumla karşılaştığımda ne yapacağımı bilirim.	+	3,67	,911
2- Bilgisayar konusunda yetenekliyim.	+	3,65	,974
14- Bilgisayar içinde dolaşıp yeni keşifler yaparım.	+	3,57	,815
11- Bilgisayar terimlerine ve kavramlarına hakim olduğuma inanırım	+	3,54	1,041
1- Bilgisayar kullanmaya karşı özel bir yeteneğim olduğuna inanırım.	+	3,44	1,192
10- Bilgisayarda çalışırken sorun çıktığında anlık çözümler bana yetiyor.	-	3,11	,883
12- Bilgisayarı neredeyse bir parçamış gibi düşünürüm.	+	2,96	1,258
13- Günümü/zamanımı planlarken bilgisayar kullanırım.	+	2,19	1,029
Toplam		3,74	,93

Öz-yeterlik ölçeğindeki maddelere verilen yanıtların dağılımına bakıldığında bilgisayarın, BÖTE Bölümü öğrencilerinin yaşamlarına girdiği söylenebilir. Örneğin “yeterince uğraşırsam bilgisayarla ilgili sorunları çözebilirim” ya da “bilgisayarda her türlü yazıyı yazmak benim için basittir” maddelerinin ortalamasının “her zaman seçeneğine ulaşması bu yorumu desteklemektedir. Bunun yanı sıra “bilgisayarı etkin olarak kullanabildiğimi düşünüyorum” maddesinin ortalamasının ‘çoğunlukla seçeneğinde olsa da BÖTE bölümü öğrencisi için destekleyici bir bulgu olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca, öğrenciler bilgisayar kullanırken yanlış bir şey yapacağı veya yanlış bir tuşa basacağı korkusu taşımamakta, bilgisayarda geçirdikleri zamanı kayıp olarak görmemekte, bilgisayarda ani bir sorunla karşılaştığımda telaşa kapılmamakta ve bilgisayarda çalışmanın kendilerini sınırlendirmediklerini düşünmektedirler. Öğrencilerin öz-yeterlik algılarını en fazla düşüren maddenin “günümü/zamanımı planlarken bilgisayar kullanırım” maddesinin olması dikkat çekicidir.

3- Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin öz-yeterlik algıları ile çeşitli değişkenler arasında nasıl bir ilişki vardır?

Bu ilişkiler incelenirken; “cinsiyet, mezun olunan lise türü, bilgisayar kullanma süresi, bilgisayar kullanma sıklığı, İnternet kullanma sıklığı” ile “öz-yeterlik algısı” arasında nasıl bir ilişki olduğuna bakılmıştır.

Tablo 10: Öz-yeterlik Algısı İle Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkilerin Dağılımı

		Kareler Toplamı	Serbest. Der.	Kareler Ort.	F	Anlamlılık D.
Cinsiyet	Gruplar Arası	2,340	1	2,340	9,864	,003
	Gruplar İçi	12,336	52	,237		
	Toplam	14,676	53			
Mezun olunan lise	Gruplar Arası	4,519	9	,502	2,175	,043
	Gruplar İçi	10,157	44	,231		
	Toplam	14,676	53			
Bilgisayar kullanma süresi (deneyim)	Gruplar Arası	2,120	2	1,060	4,305	,019
	Gruplar İçi	12,556	51	,246		
	Toplam	14,676	53			
Bilgisayar kullanma sıklığı	Gruplar Arası	2,369	2	1,185	4,909	,011
	Gruplar İçi	12,307	51	,241		
	Toplam	14,676	53			
İnternet kullanma sıklığı	Gruplara Arası	,772	3	,257	,925	,435
	Gruplar İçi	13,904	50	,278		
	Toplam	14,676	53			

Tablo 10'dan da anlaşılacağı gibi "İnternet kullanım sıklığı" dışındaki diğer değişkenler ve öz-yeterlik algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu sonuç araştırmanın diğer bulgularıyla tutarlı bir örüntü göstermektedir. Tek yönlü varyans analizi testi sonuçları öğrencilerin öz-yeterlik puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Çalışmaya katılan erkek öğrencilerin öz-yeterlik ortalama puanı ($\bar{x}=3,9$) kız öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=3,4$) daha yüksektir. Ayrıca "mezun olunan lise, bilgisayar kullanma süresi ve bilgisayar kullanma sıklığı"nın öğrencilerin öz-yeterlik düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara bakılarak, öğrencilerin öz-yeterlik algılarının yüksek olmasının sağlanması için öğrenciler için uygun ortamların yaratılması gerektiği söylenebilir.

SONUÇLAR

Bu çalışmada, öğrencilerin öz-yeterlik algılarının yüksek olduğu anlaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından BÖTE bölümü öğrencilerinin; "tamamının bilgisayar kullandığı, dörtte üçünün kendisine ait bir bilgisayarının olduğu, İnternet'e erişimlerinin olduğu, çok büyük bir çoğunluğunun bilgisayarı 4-5 yıldır kullanmakta olduğu, büyük bölümünün bilgisayarı her gün birkaç saat kullandığı, bilgisayar kullanımına göre biraz düşük olmak birlikte İnternet kaynaklarını kullandıkları, bilgisayarla ilgili öğrenme etkinliklerini çoğunlukla öğrencilikleri boyunca aldıkları derslerde gerçekleştirdikleri," anlaşılmaktadır.

Öz-yeterlik ölçeğindeki maddelere verilen yanıtların dağılımına göre bilgisayar öğrencilerin yaşamlarına tam olarak girmiş bulunmaktadır. Öz-yeterlik algı puanlarını en fazla düşüren maddenin "günümü/zamanımı planlarken bilgisayar kullanırım" maddesi olduğu diğer bir bulgudur.

Bulgulara göre ayrıca öz-yeterlik algısı ile "cinsiyet, mezun olunan lise türü, bilgisayar kullanma süresi, bilgisayar kullanma sıklığı," arasında bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

BÖTE Bölümü öğrencileri öğretim programlarının bir sonucu olarak bilgi teknolojilerinin kullanımı konusunda bir adım önde bulunmaktadır. Ancak Eğitim Fakültelerinin öğretmen yetiştiren diğer programlarından mezun olan öğrenciler yani diğer öğretmen adayları da benzer şekilde bilgi teknolojilerini etkili şekilde kullanabilecek becerilerle donatılmadıkları. Özellikle eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının ülkenin dört bir yanındaki okullara gittikleri düşünülürse bu durumun önemi daha iyi anlaşılacaktır. Bu nedenle eğitim fakültelerimizin bilgi teknolojilerinin kullanımı konusunda güçlü olmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aşkar, P., Umay, A. (2001). İlköğretim Matematik öğretmenliği öğrencilerinin bilgisayarla ilgili öz-yeterlik algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, ss. 1-8.
- Bandura, A. (1977a). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Cassidy, S. ve Eachus, P. (2002). Developing the computer user-self efficacy (CUSE): Investigating the relationship between computer self-efficacy, gender, and experience with computers. *Journal of Educational Computing Research*, 26(2), 133,153.
- Cassidy, S., Eachus, P. (1995). Developing the computer self-efficacy (CSE) scale: Investigating the relationship between CSE, gender and experience with computers. <<http://www.chssc.salford.ac.uk/healthSci/selfeff/selfeff.htm>> (Nisan 2003).
- Compeau, D.R. ve Higgins, C.A. (1995, June). Computer self-efficacy: Development of a measure and initial test. *MIS Quarterly*, 19, 189-211.
- Cooper, S. E. ve Robinson, D. A. G. (1991). The relationship of mathematics self-efficacy beliefs to mathematics anxiety and performance. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 24, 4-11.
- Fouad, N. ve Smith, P. (1996). A test of a social cognitive model for middle school students: Math and science. *Journal of Counseling Psychology*, 43(3), 338-346.
- Hammond, N., Gardner, N., Heath, S., Kibby, M., Mayes, T., McAleese, R., Mullings, C., & Trapp, A. (1992). Blocks to the effective use of information technology in higher education. *Computers & Education*, 18 (1-3), 155-162.
- Hill, T., Smith, N.D. ve Mann, M.F. (1987). Role of efficacy expectations in predicting the decision to use advanced technologies: The case of computers. *Journal of Applied Psychology*, 72, 307-313.
- Lent, R.W., Brown, S.D. ve Larkin, C. D. (1984). Relation of self-efficacy expectations to academic achievement and persistence. *Journal of Counseling Psychology*, 31(3), 356-362.
- Shell, D.F., Murphy, C.C. ve Bruning, R.H. (1989). Self-efficacy and outcome expectancy mechanisms in reading and writing achievement. *Journal of Educational Psychology*, 8(1), 91-100.
- Usluel, Y. ve Seferoğlu, S. S. (2003). "Eğitim fakültelerindeki öğretim elemanlarının bilgisayar kullanımı ve öz-yeterlik algıları", *Bilişim Teknolojileri İşığında Eğitim Konferansı ve Sergisi* (BTIE), 21-23 Mayıs, 2003, ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi, Ankara.